

**Examensarbete, 15 hp, för Förskollärarytbildning
Utbildningsvetenskap
HT 2018
Fakulteten för lärarutbildning**

“Att inte få äta gratis är som att begära att busschauffören ska köpa biljett för att köra bussen.”

En enkätstudie om pedagogiska måltider i förskolan.

Agnes Johansson och Elicia Lindskoug

Författare

Agnes Johansson, Elicia Lindskoug

Titel

”Att inte få äta gratis är som att begära att busschauffören ska köpa biljett för att köra bussen.”
– En studie om pedagogers upplevelser kring arbetet med pedagogiska måltider i förskolan.

Engelsk titel

"Not being allowed to eat for free is like asking the bus driver to buy a ticket to drive the bus".
– A study of the perceptions of preschool educators regarding how they are working with the school meals.

Handledare

Hanna Sepp

Examinator

Angerd Eilard

Sammanfattning

Syftet med studien är att undersöka hur pedagoger upplever att de arbetar med måltiderna pedagogiskt. Utifrån syftet skapades två frågeställningar. Hur upplever pedagogerna att de arbetar med barns delaktighet och inflytande under måltiderna? Samt vilka olika förhållningssätt kan urskiljas utifrån pedagogernas arbetssätt vid de pedagogiska måltiderna? Syfte och frågeställningar besvaras genom enkäter med kvantitativ ansats och med inslag av en kvalitativ del. Ett begrepp vi lägger tyngd vid i studien är pedagogisk måltid. En pedagogisk måltid innefattar omsorg, lärande och fostran. I studien har resultatet visat att pedagogerna upplever att de har ett positivt bemötande mot barnen i måltidssituationerna. Det är endast en minoritet av respondenterna som agerar utifrån exempelvis tvång i måltiden.

Ämnesord

Förskola, pedagogisk måltid, pedagogik, förhållningssätt, barns delaktighet och inflytande.

Förord

Att utföra ett arbete med fokus kring de pedagogiska måltiderna i förskolan, skapades under våra verksamhetsförlagda utbildningar och intresset utvecklades ytterligare genom att läsa en artikel från Livsmedelverket. Vi upplevde att personalen inom förskolans verksamhet arbetade på olika vis med måltiderna. I denna undersökning har ett större perspektiv skapats kring hur pedagogerna arbetar med måltiderna utifrån ett positivt arbetssätt.

Ett stort tack till alla respondenter som tagit sig tid till att svara på enkäten som vi publicerade. Vår handledare Hanna Sepp vill vi även tacka för stöd och idéer under skrivprocessen.

Kristianstad hösten 2018

Agnes Johansson & Elicia Lindskoug

Innehåll

1. Inledning	6
1.1 Förskolans uppdrag	6
1.2 Måltidspedagogik	7
1.3 Pedagogisk måltid	7
1.4 Syfte	8
4. Litteraturbakgrund	9
4.1 Makt vid måltider	9
4.2 Erbjudande förhållningssätt samt barns delaktighet och inflytande.....	9
4.3 Den entusiastiske vuxna	11
4.4 Den lekfulla pedagogen.....	12
4.5 Pedagoger som förebilder.....	13
5. Metod	14
5.1 Val av insamlingsmetod	14
5.2 Urval.....	14
5.3 Genomförande	14
5.4 Enkätens utformning	15
5.5 Bortfall	16
5.6 Bearbetning och analys	17
5.6 Forsknings etiska principer	17
6. Resultat	19
6.2 Kategoriseringar	19
6.2.1 Bakgrunds frågor	19
6.2.3 Erbjudande förhållningssätt samt barns inflytande och delaktighet.....	21
6.2.4 Den entusiastiske vuxna	22
6.2.5 Den lekfulla pedagogen	22

6.2.6 Vuxna som förebilder	23
6.2.7 Förskolans uppdrag.....	24
6.3 Respondenternas synpunkter.....	24
7. Diskussion	26
7.1 Metoddiskussion.....	26
7.2 Resultatdiskussion.....	28
7.4 Vidare forskning.....	31
Litteraturlista	33
Bilaga 1 Missivbrev.....	37
Bilaga 2 Enkät	38
Bilaga 3 Pivottabeller.....	44

1. Inledning

Intresset till att skriva fram vår studie kring hur pedagoger upplever att de arbetar med måltiderna pedagogiskt, väcktes av våra verksamhetsförlagda utbildningar samt en artikel av Sepp, Höijer & Wedin (2016). Vi upplever utifrån vår verksamhetsförlagda utbildning att pedagogernas förhållningssätt skiljer sig i både tillvägagångssätt och syfte kring måltider.

Artikeln vi läst av Sepp, Höijer & Wedin (2016) lyfter att var femte ungdom lider av övervikt. Detta som en konsekvens av att unga idag får i sig för lite frukt, grönsaker och fisk. Det högsta intaget av kalorier intas via godis, läsk, kakor och snacks. För att förebygga barns skepsis mot bland annat frukt och grönt, är det idag extra viktigt att uppmuntra och bygga en acceptans för det i förskolan (Sepp, Höijer & Wedin 2016). Mikkelsen, Husby, Skov & Perez-Cueto (2014) lyfter att åren då barnen går på förskolans läggs grunden för en sund kosthållning. Förskolan kan därför påverka barnens inställning till livsmedel. Detta bör uppmärksammas mer i förskolans verksamhet.

År 2017 presenterade Skolverket en mätning där 84 procent av alla barn mellan 1–5 år går i förskola. Vidare skriver Sepp, Höijer & Wedin (2016) om ansvaret kring barns måltider som delas mellan vårdnadshavare och förskola, då många barn äter flertalet måltider i förskolans verksamhet. Under en dag på förskolan uppskattas cirka två till tre timmar gå till måltider (Sepp 2017). Sepp, Höijer & Wedin (2016) skriver även att under tiden på förskolan är det förskolan som bär ansvar för måltiderna. Måltiden på förskolan ska vara en trevlig stund som även bör ses som ett pedagogiskt verktyg. Det är viktigt att barnen upplever de meningsfullt genom att de bjuds in och får vara delaktiga. Genom att ta vara på barnens intresse kan måltiderna bli en naturlig del av den pedagogiska verksamheten i förskolan och skolan.

1.1 Förskolans uppdrag

I dagens läroplan för förskolan står att varje barn ska lära sig om sin hälsa och sitt välbefinnande (Lpfö 98/16). I Skolverkets (2018) nya läroplanen, som börjar gälla 1 juli 2019, skrivs de om barn som ska ges förutsättningar till att förstå hur de kan påverka hälsa och välbefinnande. Detta ska förskolan arbeta med genom att verksamheten ska tillhandahålla näringsrika måltider, samt förespråka hälsosamma livsstilar med inverkan av fysisk aktivitet. Johansson och Pramling Samuelsson (2001) anser att måltiden i förskolan kan ses ur olika perspektiv. En

del pedagoger i förskolan ser måltiden främst som en situation kopplad till vård och omsorg, att barn behöver och ska få mat. Andra pedagoger tar tillvara på de olika dimensioner av lärande som framställas och utmanas vid måltiden. Måltiden är därmed en aktivitet i förskolan som har potential för förhållningssätt som innefattar både fostran, omsorg och lärande.

1.2 Måltidspedagogik

Måltidspedagogik är ett begrepp inom förskolan där mat, måltidskunskap och lärande står i fokus (Sepp 2013). Måltidspedagogik ska ses som något roligt, lustfyllt och spännande. Det finns inget rätt eller fel. Alla har sin rätt att prova, det ska vara helt och hållet på barnens villkor. Det handlar om att göra de okända livsmedlen kända, det vill säga att barnen får bekanta sig med råvaran innan de smakar på den. Till exempel när barn utforskar mat kan de skapa sig en uppfattning om vad de tycker om eller inte. Genom att smaka, se, känna, lukta och observera maten kan en positiv effekt tillkännages för en mer varierad kost (Sepp 2017). Att arbeta med måltidspedagogik i förskolan kan blanda annat innebära ett visst förhållningssätt i måltidssituationen eller att använda mat som ett material i den pedagogiska verksamheten. På så sätt hoppas man kunna inspirera barnen att våga smaka nya livsmedel och förutsättningar för goda matvanor (Sepp 2017).

1.3 Pedagogisk måltid

Pedagogisk måltid är ett annat begrepp inom måltiden som innebär att under schemalagd arbetstid äta med en grupp barn samtidigt som pedagogen har tillsynsskyldighet för övriga barn vid bordet. En pedagogisk måltid innefattar omsorg, lärande och fostran. Måltidssituationen ska ses som en del av verksamheten. Att föra goda samtal, samt skapa lärsituationer ses som en del i den pedagogiska måltiden. Måltiden är en förmån för personalen som arbetar inom skolans verksamhet och denna är fri eller till reducerat pris och är hävd skattefri (Skatteverket 2018). Det är upp till kommunen att bestämma om den ska vara helt kostnadsfri eller köpas till reducerat pris. Stendahl (2017) hävdar även att om inte måltiden är kostnadsfri kan det leda till att personalen tar med matlådor istället och att den pedagogiska lärsituationen inte betonas på samma sätt. Pedagogen har på så vis svårt att vara den goda förebilden, då de optimala för barnen är att pedagogen äter samma mat.

1.4 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur pedagoger upplever att de arbetar med måltiderna pedagogiskt. Till vår hjälp för att kunna uppfylla vårt syfte har vi två forskningsfrågor och dessa är:

- Hur upplever pedagogerna att de arbetar med barns delaktighet och inflytande under måltiderna?
- Vilka olika förhållningssätt kan urskiljas utifrån de arbetssätt som pedagogerna uppger sig arbeta på?

4. Litteraturbakgrund

I litteraturbakgrunden kommer forskning, studier och litteratur presenteras. Litteraturen är kopplad till det valda forskningsområdet. Vi kommer att presentera tidigare studier, där resultaten redogör för olika sorters förhållningssätt kring måltiden, samt effekten de fått i barngruppen. Litteraturbakgrunden som presenteras kommer att ligga till grund som en teorian-sats för syftet, metoden och diskussionen.

4.1 Makt vid måltider

Vuxna har oftast förutbestämde regler och normer kring hur måltiderna ska se ut. Vad en bra måltid innefattar beror oftast på personliga erfarenheter och normer (Sepp 2017). I en studie som Balldin & Ljungberg (2014) skrivit fram om måltider framkommer det att de vuxna är de som har makten vid måltiden och bestämmer vem som får ta och när. I denna studien påvisas det att förskollärarna till största del lade upp maten till barnen. Majoriteten tyckte att barnen ska sträva efter att ta lagom mycket och att barnen ska smaka allt speciellt grönsaker (Balldin & Ljungberg 2014).

Maktkamper kan uttryckas från de vuxnas perspektiv då de upplever att de förlorat kontrollen över en viss situation med barngruppen till exempel vid samling och måltider. En situation som är nära anknuten till makt kan till exempel vara att barnen hellre äter med händer än med besticken, eller att barnet tagit mat som hen inte äter upp. Pedagogerna kan då uppleva känslor som uppgivenhet och irritation. Normer tycks i dessa sammanhang betydligt viktigare än att skapa lärsituationer. Barn som ofta är inblandade i maktkamper med vuxna brukar inte acceptera eller förstå de vuxnas förhållningssätt. Dessa kamper kan från vuxna uttryckas genom att använda strategier med hot och tvång när barnen bryter mot normer som pedagogerna skapat (Johansson 2005). All typ av tvång oavsett om det gäller smaka eller äta upp maten ses som negativt för barnens fortsatta matacceptans påstår Ek & Uhlén-Nordin (2015).

4.2 Erbjudande förhållningssätt samt barns delaktighet och inflytande

Ett erbjudande förhållningssätt som Ek och Uhlén-Nordin (2015) beskrivit, innebär att pedagogerna ger barnet ett erbjudande utan att ställa krav på barnet. Ett exempel: ”Här finns en

macka, med osten du gillar”, eller ”Jag har ställt fram yoghurt på bordet”. Situationen blir kravlös och efter ett tag blir barnet tryggt med att ingen kommer att tvinga dem att äta. Barnet får då möjlighet att utforska det ätbara i sin egen takt och märker när den pedagogen lägger bort alla uttalade, outtalade krav, uppmaningar och övertalningar. Hendy (1999) skriver om att erbjuda livsmedel samt fråga om barnen vill ha något av det som presenterats, har en positiv effekt i barnens acceptans till maten. Ek och Uhlén-Nordin (2015) lyfter pressen barn kan uppleva kring matsituationen. För att undvika pressen beskrivs ett positivt sätt att stödja barns ätande, utan krav och tvång. Krav och tvång har visat en negativ inverkan på barnen (Ek & Uhlén-Nordin 2015). Måltiden är en lärsituation som ska vara en rolig stund anser Sepp (2017). Där barnen ska få kunna utveckla sina smakpreferenser genom att titta på maten, peta i den, lukta på den, slicka lite från fingret utan att känna att den måste ätas. När barnen förstår detta ökar tryggheten och skepsisen minskar.

Liknande resultat kring tvång som en negativ inverkan, finns i en studie från Storbritannien. Studien beskriver förskolebarns inställning till grönsaker. Flertal barn i studien hade en skeptisk inställning till grönsaker, då de ofta kände sig tvingade till att äta grönsakerna (Holley, Haycraft & Farrow 2018). Även DeCosta, Møller, Frøst & Olsen (2017) har kommit fram till att tvång och press i måltiden påverkar barnen negativt i deras preferens gentemot livsmedel. Att tvinga samt pressa barnen att smaka olika livsmedel, ses i deras studie som ett negativt och olönsamt förhållningssätt.

Det finns metoder där barn kan vara delaktiga och påverka måltidssituationen till viss del. Goda resultat kring barns delaktighet i matråd kan nås i samband med måltiderna (Dolk 2013). I ett projekt som utförts på en svensk skola påvisas resultat att mat och måltider är något som intresserar barn och som barnen har värdefulla kunskaper om (Brembeck, Johansson, Bergström, Jonsson, Ossiansson, Shanahan & Hillén 2010). I Skolverkets (2018) läroplan för förskolan som börjar gälla 1 juli 2019 skrivs det om barns delaktighet och inflytande, att detta ska tillgodoses i förskolan. I verksamheten ska barnets åsikter och uppfattningar respekteras och tas tillvara på. I FN:s barnkonvention (u.å.) skrivs det om att alla barn har rätt till att uttrycka sig och ska bli lyssnade på i alla frågor som rör dem själva. De hänvisar emellertid till barnets ålder och mognad som bör ställas gentemot barnens uppfattningar.

Sepp (2017) lyfter måltiden som en situation där barn ska ges inflytande. Buffé kan vara ett sätt för förskolan att öka barnens delaktighet och inflytande i matsituationen. Genom att barnen själva får se och välja vad de vill äta. I en intervju med en förskolechef uttrycker chefen att

barns delaktighet och inflytande kan ökas genom att låta de ta ansvar för vad och hur mycket som ska ätas. Detta brukar bidra till en mer positiv måltidsupplevelse (Sepp 2017).

4.3 Den entusiastiske vuxna

I USA har pedagoger tillfrågats hur olika metoder kan användas för att barnen i förskolan ska skapa en acceptans för varierande livsmedel. I denna undersökning fick lärare svara på vad de ansåg var mest effektivt. Resultatet visade positivt gentemot den entusiastiska pedagogens förhållningssätt. En entusiastisk pedagog är ett förhållningssätt som uppmuntrande talar om och beskriver maten på ett positivt sätt. Ett exempel på detta kan vara ”Åh vilken härlig färg den moroten har”, eller ”detta äpple smakar sött och syrligt”. Genom att se andra vuxna och barn prova nya livsmedel, kan ett annat barns nyfikenhet öka och därmed också viljan att själv prova det. Om andra uttrycker entusiasm och beskriver till exempel sötman hos en frukt, är det skeptiska barnet mer intresserade att äta samma typ av livsmedel vid måltiden (Hendy & Raudenbush 2000).

Hendy & Raudenbush (2000) lyfter att den entusiastiske vuxne hade mest positiv påverkan gentemot barnens acceptans. Efter användande av detta förhållningssätt ansågs barnen skapa acceptans för livsmedel genom att göra egna val kring maten och utforska den. Den metod som ansågs mest olönsam var att genom belöning i form av efterrätt uppnå acceptans för olika livsmedel. Hendy (1999) har dock i sin undersökning fått fram att belöning i form av efterrätt ökade barnens acceptans gentemot ett antal livsmedel på kort sikt.

Sepp (2017) skriver om att de vuxna måste vara med och utforska de olika livsmedlen i förskolan. Detta för att fånga barnen och få de intresserade av måltidens utforskande. Pedagoger måste utforska livsmedel på olika vis genom att till exempel känna, lukta och förklara detta för barnen för få dem att utforska maten tillsammans. Hendy (1999) skriver om att vara en entusiastisk pedagog genom att uttrycka sig till exempel ”Åh vad gott detta var, jag älskar mango”, kan ha positiva effekter för att få barnen motiverade att testa nya livsmedlen. De föreslår i denna studie även att man ska fråga barnen ”Vill du smaka något av detta?” och erbjuda en uppsättning av olika livsmedel. Sepp (2017) skriver att genom att uttrycka sig att något smakar gott kan väcka lusten och nyfikenheten hos barnen att vilja testa livsmedlet. Hon poängterar även att det är viktigt att pedagogen äter samma mat som barnen också för att kunna framgå som en god förebild åt barnen.

4.4 Den lekfulla pedagogen

I Nederländerna har en studie undersökt hur barn i åldrarna 3–10 år uppfattade olika efterrätter. Resultatet kring denna studie visade att pedagoger som tillät barnen undersöka efterrätten av gelé med händerna innan de åt den, åt mer av efterrätten än de som inte fick undersöka gelén med händerna. Slutsatsen som drogs av denna studie var att barn som får känna på matens textur innan de äter den, skapa en större acceptans gentemot livsmedlet (Nederkoorn, Theißen, Tummers & Roefs 2018). Coulthard & Sealy (2017) har studerat vilken positiv inverkan sensorisk lek med mat har. Det kan påverka barns motivation till att smaka bland annat frukt och grönsaker. I studien visade det att barn som får använda sinnet för att upptäcka livsmedlet testade betydligt fler olika livsmedel än de barn som inte fick leka sensoriskt med maten.

Holmer, Hausner, Reinbach, Bredie & Wendin (2012) har också i sin undersökning kommit fram till att våra sinnen påverkar barns preferenser, dock är det smaken som är det dominerande sinnet i preferenserna. Sepp (2017) skriver om en pedagogs uppfattning kring utforskande av livsmedel. Att utforska maten med olika sinne, samt att ge barnen möjlighet att bekanta sig med livsmedlet genom ett lekfullt förhållningssätt skapar ofta positiv inverkan på barnet. Barnet har mer benägenhet att testa olika livsmedel och vågar smaka dem. Hausner (2015) menar att vi lär oss tycka om nya preferenser när vi upplever dem. Matens textur tar tid att vänja sig vid. De finns olika sätt att få barn att ändra sina vanliga preferenser. Hausner (2015) skriver vidare om förhållningssättet som använder sig av upprepade exponering, vilket innebär att man presenterar samma livsmedel upprepade gånger, och detta ska vara en bra strategi till att öka preferenser för barn. Förhållningssättet med upprepade exponeringar skriver även Cooke (2007) om. Han beskriver den positiva effekt de fått genom upprepade exponering för många olika livsmedel under en längre tid, men även betydelsen av att få maten presenterad på ett uppmuntrande och positivt sätt. DeCosta et al. (2017) har också kommit fram till att upprepade exponeringar ökar barns intag av livsmedel. De skriver även om att öka förståelse för livsmedel och dess påverkan hänger ihop med ökad konsumtion för grönsaker och frukt. Menadeva, Allesen-Holm & Strandsbjerg Petersen (2015) har i sin studie lyft att smaker som vi tidigare upplevt tendera i större utsträckning att tyckas om av människan. Det handlar om en igenkänningsfaktor, de livsmedel människor känner igen tycker de oftast bättre om.

I Norge upptäckte pedagogerna att barnen blev mer uppmärksamma om deras sinnen och att de förstod att maten inte bara handlade om hur det smakade, utan även hur det luktar och ser ut (Johannessen, Helland, Bere, Øverby & Fegran 2018). Det kunde vara svårt för barnen att

beskriva detta, och ibland behövde pedagogen ställa frågor såsom ‘var den lång eller kort?’ för att guida dem. Efter en tid så upplever pedagogerna att barnen hade hittat egna ord för att beskriva deras matupplevelser. De upptäckte att barnen gärna provade en grönsak som presenterades under deras lektioner, men när den serverades till lunch var de inte lika entusiastiska. De upptäckte också att barnen kanske inte provade maten första gången, men kanske efter andra eller tredje gången.

Om barnen lyckades bli uppmuntrade till att prova maten så slutade det oftast med att de tyckte om den. Många barn var väldigt skeptiska till att prova på ny mat, men det kunde minska när de istället började prata om maten som till exempel “Det är smakar äpple, skulle du vilja smaka?” Om ett av barnen vågade prova något nytt, så påverkade det dem andra barnen positivt och de ville också smaka. Men om någon istället sa “usch det här vill jag inte ha” så hade det en negativ dominoeffekt på de andra. Därför lät lärarna de positiva barnen att ta mat först. Att äta tillsammans med barnen, med en lärare vid varje bord, visade sig vara de mest behagliga och trevliga måltiderna (Johannessen, Helland, Bere, Øverby & Fegran 2018).

I köket kan nyfikenhet i att testa nya livsmedel ske samtidigt som naturvetenskapliga och matematiska begrepp kan kombineras. Skolverket (2018) skriver i den nya läroplanen som ska börja gälla i juli 2019 om att förskolan ska ta tillvara på barnens behov, erfarenheter och intresse. De flesta barn tycker det är roligt att laga mat och baka (Sepp 2017).

4.5 Pedagoger som förebilder

Sista förhållningssättet vi valt att lyfta fram är pedagoger som förebilder. Sepp (2017) skriver att vuxna kan stödja barnen vid måltidssituationerna i både gruppkänsla och samarbete.

I en studie som Sepp (2013) arbetat fram är de betydelsefullt att de vuxna smakar på maten för att barnen ska bli nyfikna och våga smaka. De vuxna ska vara goda förebilder. Hon betonar även att barnen får välja att smaka maten och vilken mat de lägger upp på sin tallrik. DeCosta et al. (2017) skriver också att de sociala faktorerna kan påverka barnen. Pedagogernas agerande kan motivera barnen och på så vis även styra dagsintaget. Yngre barn påverkas mer av vuxna förebilder kring maten, medan äldre barn påverkas mer av sina vänner. Sociala interaktioner i samband med måltider ökar oftast barnens positiva inställning till maten (DeCosta et al. 2017).

5. Metod

I denna del av arbetet kommer metoden att presenteras utifrån olika rubriker. Underrubrikerna består av: val av insamlingsmetod, urval, genomförande, enkätens utformning, bortfall, bearbetning och analys samt forskningsetiska principer.

5.1 Val av insamlingsmetod

Vi har gjort en studie med hjälp av en surveyundersökning. Vid genomförandet av studien användes en kvantitativ metod med enkäter med svarsalternativ i skalor. I enkäten fanns ett fåtal frågor som var öppna och detta resulterade även i en kvalitativ del. Valet av enkät gjordes för att få in svar snabbt, öka svarsfrekvensen, få en större geografisk spridning, hålla nere kostnaderna, underlätta databearbetningen och för att göra en mindre miljöpåverkan.

5.2 Urval

Urvalet i undersökningen har skett med ett bekvämlighetsurval. Denscombe (2016) beskriver bekvämlighetsurval som ett urval som har valts ut genom bekvämlighet, alltså de deltagare som finns först till hands. För oss innebar detta att vi använde oss av Facebook där vi snabbt kunde nå ut till många deltagare. Bekvämlighetsurvalet innefattas av lättillgängliga deltagare och är ett billigt, snabbt och enkelt alternativ i undersökningen. Forskare bör inte välja de urval som är lättast att nå, utan urvalet ska baseras på ämnet som undersöks samt krav som ställs i undersökningen (Denscombe 2016). I studien som vi utfört har vi tagit tillvara på kritiken som ges till detta urval, och valt att publicera enkäten i forum på Facebook, där ämnet som vi undersöker är aktuellt. Dessvärre har våra respondenter varit tvungna att använda sig av internet för att nå vår enkät.

Enkäten publicerades på Facebook i två slutna grupper för förskole pedagoger som heter "Förskolan.se" med ca 36 500 medlemmar samt, "Pedagogiska tips och trix för oss som jobbar i förskolan =)" som består av ca 46 200 personer.

5.3 Genomförande

Syftet med denna studie är att undersöka hur pedagoger upplever att de arbetar med måltiderna pedagogiskt. För att besvara vårt syfte har vi valt att använda oss av enkäter. Innan enkäterna

utformades skapades ett missivbrev. I missivbrevet beskrevs studiens syfte och deltagarnas rättigheter. Hela missivbrevet finns att ta del av i bilaga 1. Arbetet med enkäten påbörjades sedan. Språket i enkäten anpassades till målgruppen, som var pedagoger i förskolans verksamhet. I påståendena som presenterades skulle respondenterna uppskatta på en skala till vilken grad de höll med om påståendet. Förhållningssätten som vi valt lyfta är erbjudande förhållningssätt, barns delaktighet, makt vid måltid, den lekfulla pedagogen, vuxna som förebilder samt den entusiastiske vuxna. Enkäten och litteraturen till varje fråga finns att se i bilaga 2.

Enkäten konstruerade vi i Google forum, publicering av skedde den 22 september och stängdes ner den 3 oktober. Då hade 1098 personer svarat på enkäten och för att inte data skulle ändras och bearbetningen och analysen skulle vara möjlig, stängdes enkäten ner. Data analyserades och bearbetades sedan vidare med.

5.4 Enkätens utformning

Vi arbetade fram en enkät utifrån litteratur, forskning och studier kring ämnet. Vi formulerar påstående som ska synliggöra respondentens tankar och inställning till pedagogiska måltider. När vi utformade enkäten tog vi även hänsyn till de forskningsmässiga krav för frågeformulär som Denscombe (2016) beskriver. Ett av kraven innebar att samla in information som sedan kunde användas som empiri för en analys vilket vi kunnat göra med all data vi fick in från enkäten. Ett andra krav är att enkäten måste bestå av nedskrivna frågor, alla som svarar måste svara på samma enkät. I vår undersökning svarade alla respondenter på samma nedskrivna frågor. Vid utformning av en enkät gäller det att hålla intresset från respondenten. I en intervju är det enklare att hålla intresset längre då intervjuaren ser om svararen tröttnar. Holme & Solvang (1997) menar att det inte bör vara några kontroversiella frågor, undersökningen kan då bli låst. Istället ska inledningen vara enkla faktafrågor som sedan övergå till värderingsfrågor. I slutet av enkäten går respondenterna ner mot enkla oproblematiske frågor ännu en gång för att neutralisera eventuella spänningar som kan ha uppstått vid tidigare frågor. Vi valde att följa den strukturen med enkla faktafrågor i början. Där deltagarna angav vilken yrkesgrupp de tillhörde. För att sedan avancera i mitten av enkäten och avsluta med en öppen kvalitativ del där respondenten får uttrycka sina tankar om enkäten. Enkäten uppskattades att ta ca 10 minuter att svara på och det var frivilligt att delta.

Denscombe (2016) skriver om nackdelar som kan förekomma med frågeformulär. Dessa innefattar till exempel att det kan upplevas frustrerande att kryssa i formulär utan att kunna motivera varför personen svarat det den besvarat, frågorna kan ha riktade svar, sanningshalten kan påverkas och detta kan inte upptäckas på samma vis som vid personliga möten då forskaren kan tolka bland annat ansiktsuttryck och respondenterna kan vidareutveckla sina svar. Alternativen i enkäten har varit utformade utifrån ordinalskalenivå att respondenterna ska instämna helt, instämna till stor del, instämna till viss del eller inte instämna alls. Vet ej har även funnits med i frågeställningarna och detta för att ge respondenter som inte förstår frågan, eller på andra sätt är osäkra att svara så de inte påverkar de andra svaren negativt.

5.5 Bortfall

Majoriteten av frågorna i enkäten gjordes obligatoriska för att minska det interna bortfallet. Med obligatoriska menas att respondenterna var tvungna att svara på dessa utvalda frågor för att kunna skicka in enkäten. Det gick till exempel inte att skicka in enkäten genom att endast svara på en fråga. Detta gjordes för att få en så hög svarsfrekvens som möjligt på samtliga frågor och därmed minska det interna bortfallet. För att kunna slutföra enkäten krävdes alltså att alla frågor som markerats som obligatoriska var ifyllda av respondenterna. Däremot förekom bortfall på två av påståendena i enkäten som följd av att det var två frågor inte hade markerats som obligatoriska, vilket ledde till ett internt bortfall av respondenter i dessa frågor. Den första frågan som drabbades är fråga nummer 7 "Det är barnens ansvar att välja vad de vill äta". Svaren på denna fråga uppgick till 1095, vilket innefattar ett bortfall på 3 respondenter. Bortfallet skedde på grund av att påståendet inte hade markerats som obligatoriskt att svara på. Även frågeställningen nummer 22 "Det ingår i mina arbetsuppgifter att äta tillsammans med barnen" fick ett internt bortfall som motsvarade 14 respondenter. På denna fråga finns svar från 1084 respondenter. Detta skedde på grund av en inställning som gjorde det möjligt för respondenterna att kommentera och inte svara enligt alternativen på påståendet. En kategorisering utifrån kommentarerna gjordes inte, utan räknas istället som ett internt bortfall i undersökningen. Det gick att skicka in enkäten utan att besvara på fråga 7 och 22, vilket ledde till bortfall.

5.6 Bearbetning och analys

Enkäterna utformades i Google Forum. I detta program samlades data in direkt från respondenternas svar. Efter att data från 1098 respondenter inkommit stängdes enkäten ner, för att kunna bearbeta data vidare. Data från enkäterna laddades ner från internet för att sedan laddas upp i Excel. I Excel utfördes bearbetning och analys av data i form av frekvenstabeller och pivottabeller. Pivottabeller har använts för att finna samband mellan påståendena och om svaren varit relativt konsekventa. Utforskande om olika yrkesroller och deras svar har också analyserats utifrån pivottabeller, för att kunna se en skillnad i deras yrkesutövande. Skillnaderna visade sig inte vara stora. Detta har vi valt att inte inrikta och presentera ytterligare, då syftet inte är att urskilja de olika yrkesrollerna.

I programmet räknades och avrundades procentsatserna ut utifrån varje enskild fråga. I pivottabeller som skapats ställdes två frågor mot varandra och nya procentsatser som tidigare inte kunnat ses i Google Forms framkom. Auto summeringar i programmet förekom för att inte missräkna procentsatserna och antalet svarande. Kategoriseringar har också införts för att underlätta resultatet för läsarna. De flesta resultat har visat sig i respondenterna instämmer eller tar avstånd till påståendena. Instämmer helt och instämmer till stor del sammanslogs till kategorin instämmer. Den andra hopslagningen av svarsalternativ består av instämmer till viss del och instämmer inte alls som har kategoriserats som att respondenten inte instämmer.

De kvalitativa svaren analyserades även i Excel, och detta gjordes för att alla kommentarer inte kunde läsas i Google Forum. Både kvalitativa och kvantitativa data presenterades i enkäten.

5.6 Forsknings etiska principer

Det finns fyra olika principer som vi har utgått ifrån vid insamlandet av empiri. Informationskravet innebär att deltagarna fick information om examensarbetets syfte, samt att det var frivilligt att delta. Detta skrev vi i missivbrevet, som var i början av enkäten. Vidare har vi samtyckeskravet som innebär att respondenterna själva fick välja om de ville delta och att de kunde när som helst under studien avbryta sitt medverkande. Konfidentialitetskravet är det tredje kravet som för oss betydde att respondenterna var helt anonyma då varken ålder, namn eller arbetsplats efterfrågades. På så vis blir dem inte bli möjliga att identifieras av utomstående. Fjärde och sista kravet heter nyttjandekravet, det innebär att respondenterna blev informerade

om att de insamlade materialet inte kommer användas i något annat sammanhang än till denna studie (Vetenskapsrådet 2002).

6. Resultat

I detta stycke kommer vi presentera resultatet av vår enkätstudie. Antal svarande på enkäten uppnåddes till 1098 stycken. Ett urval av diagram och tabeller kommer att presenteras i resultatet avrundade i närmaste heltal. Vi har valt att presentera siffrorna i både procentsatser och i antal. Detta för att läsaren ska kunna skapa sig en tydlig överblick av resultatet. Läsaren finner alla enskilda svar på frågeställningarna i frekvenstabeller i bilaga 3. Parallellt tillsammans med att det kvantitativa resultatet redovisas kommer en del av de kvalitativa svaren att presenteras för att synliggöra olika perspektiv till motiveringen av de olika valen.

6.2 Kategoriseringar

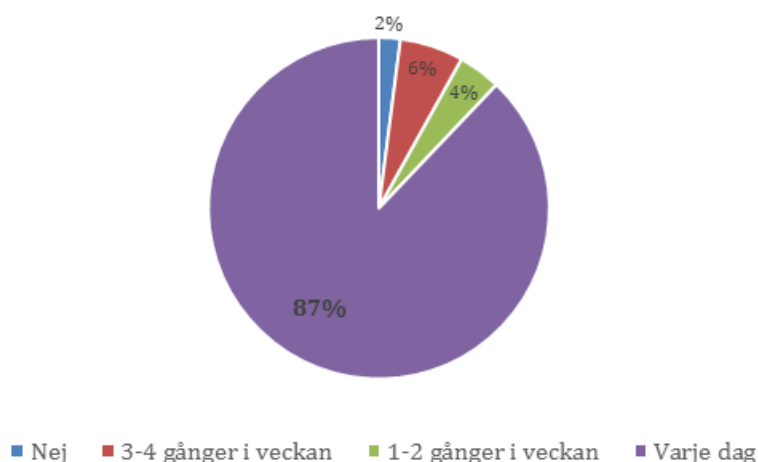
Resultaten i nedanstående rubriker presenteras i pivottabeller, frekvenstabeller eller i cirkeldiagram. I pivottabellerna har två påståenden ställts mot varandra. Enskilda påståenden redovisas i frekvenstabeller, utom en fråga som presenteras i ett cirkeldiagram. Resultatet har vi kategoriserat utifrån: makt vid måltider, erbjudande förhållningssätt samt barns delaktighet och inflytande, den entusiastiske vuxna, den lekfulla pedagogen, vuxna som förebilder och förskolans uppdrag. I frågorna har procentsatserna som finns i den löpande texten avrundats till närmaste heltal. Svartalternativen har i de flesta fall slagits samman. De som svarat att de instämmer helt och instämmer till stor del, har slagits ihop till instämmer. Respondenterna som uppger att de instämmer till viss del och instämmer inte alls kommer att slås samman till instämmer inte.

6.2.1 Bakgrunds frågor

Respondenterna som svarat i studien omfattas av förskollärare, barnskötare samt en kategori som innefattar övrigt. De som utgav sig som förskollärare var 71 % (n=778) respondenter. I undersökningen utgav sig 26 % (n=283) personer sig för att vara barnskötare, och 3 % (n=37) individer fyllde i övrigt. De som svarade övrigt klassificerade sig bland annat som dagbarnvårdare, montessoripedagog, studerande förskollärare och förskolechefer.

Av deltagarna som svarat på enkäten har 42 % (n=457) arbetat i förskolan i mer än 15 år, 14 % (n=150) har arbetat i 10-15 år, 17 % (n=185) har arbetat i 5-10 år och 28 % (n=306) har arbetat i 0-5 år.

Majoriteten av de som deltagit 87 % (n=957) äter varje dag tillsammans med barnen. Det är 2 % (n=27) som uppgav att de inte äter tillsammans med barnen. De resterande 10 % (n=114) äter några gånger i veckan tillsammans med barnen. Se figur 1 för att ta del av alla procentsatser för denna fråga.

Figur 1: presenteras procentsatserna i förhållande till frågeställningen "4. Äter du tillsammans med barnen?"

Av svaren som inkommit uppger 27 % (n=296) att de ska betala för maten de äter tillsammans med barnen. De resterande 73 % (n=799) pedagogerna uppger att de inte betalar för maten de äter tillsammans med barnen. De som svarade vet ej bestod av 3 pedagoger som motsvarade mindre än 1 % vilket resulterade i 0 %. Tre kvalitativa kommentarer som syftar till denna fråga var "Jag betalar ca 19: - för lunch varje dag. Ibland hinner jag inte äta det jag önskar, jag måste hjälpa alla vid bordet, 6 st 1-2 åringar. Stressig situation. Ibland måste jag hjälpa barnen på toa eller blöjbyten under måltiden. Ibland är det barn som somnar vid bordet och behöver då lösa detta. Ledsna barn som behöver ett knä under måltiden", "Gratis mat till alla pedagoger!!" och "Att inte få äta gratis är som om att begäran att busschaufförer ska köpa biljett för att köra bussen...".

6.2.2 Makt vid måltider

Vidare visar resultatet på att majoriteten 66 % (n=723) inte tycker att barnen behöver äta upp all mat på tallriken och att de får ta en macka trots att de inte ätit upp sin soppa. Dock uppger 6 % (n=65) av personerna som deltagit att barnen ska äta upp all mat som finns på deras tallrik och att de måste äta soppan innan de får ta en macka. Se figur 2.

Figur 2: pivottabellen visar respondenternas svar till påståendena om barnen måste äta upp soppan innan hen tar en macka och att om att barnen inte behöver äta upp all mat på tallriken.

16. Hur ställer du dig till påståendet "Ät soppan först sen kan du få ta en macka".					
12. Vid mitt bord behöver barnen inte äta upp all mat på tallriken.					
	Instämmer helt	Instämmer till stor del	Instämmer till viss del	Instämmer inte alls	Totalsumma
Instämmer helt	22	14	18	1	55
Instämmer till stor del	58	47	45	1	151
Instämmer till viss del	218	87	86	8	399
Instämmer inte alls	349	69	58	5	481
Vet ej	6	4	2		12
Totalsumma	653	221	209	15	1098

6.2.3 Erbjudande förhållningssätt samt barns inflytande och delaktighet

Pedagoger som instämmer på att barnen får ta maten själva och att de inte kommenterar om barnen väljer att inte ta något livsmedel uppskattas till 28 %, vilket som motsvarar 305 respondenter. De respondenter som svarat att de inte instämmer på dessa påstående innefattas av 15 % (n=161). Se figur 3.

Figur 3: pivottabellen visar respondenternas svar till påståendena om barnen får ta maten själva och om pedagoger kommenterar om barnet väljer att inte ta ett livsmedel.

17. Barnen får ta maten själva (jag hjälper endast till när barnet själv önskar hjälp).						
13. Jag kommenterar inte (säger något) om barnen väljer att inte ta någon mat till exempel grönsaker.						
	Instämmer	Instämmer till stor del	Instämmer till viss del	Instämmer inte alls	Vet ej	Totalsumma
Instämmer helt	86	85	162	134	1	468
Instämmer till stor del	52	82	134	70	5	343
Instämmer till viss del	35	58	83	37		213
Instämmer inte alls	18	12	32	9	2	73
Vet ej	1					1
Totalsumma	192	237	411	250	8	1098

I studien framkommer det att 51 % (n=561) tillåter barnen att själva bestämma om de vill smaka på maten och att de inte upplever det viktigt att barnen ska smaka på all mat som serveras. De pedagoger som dock tycker att barnen ska smaka på all mat och inte får bestämma själva om de vill detta omfattas av 19 % (n=210). I den kvalitativa delen har ett flertal respondenter utvecklat sitt svar kring denna fråga förhållning. Två kommentarer kring detta ämne är "Ang att våga smaka på något nytt: det är min uppgift att föreslå/peppa, men aldrig tjata eller tvinga" och "Jag anser att det är viktigt att barnen smakar, testar olika smaker. Jag har uppfattningen att nuförtiden är det alldeles för många barn som få äta bara smörgås (mjuk macka) vid alla måltider". Se figur 4.

Figur 4: pivottabellen visar respondenternas svar till frågeställningarna om det låter barnen bestämma vad de vill smaka på samt om det är viktigt att barnen smakar på all mat som serveras.

14. Jag låter barnen själva bestämma om de vill smaka på maten.	8. Det är viktigt att barnen smakar på all mat som serveras.					Totalsumma
	Instämmer helt	Instämmer till stor del	Instämmer till viss del	Instämmer inte alls	Vet ej	
Instämmer helt	6	37	129	199	2	373
Instämmer till stor del	18	70	171	62	1	322
Instämmer till viss del	29	126	152	26		333
Instämmer inte alls	31	24	14	1		70
Totalsumma	84	257	466	288	3	1098

6.2.4 Den entusiastiske vuxna

Majoriteten av respondenterna 83 % (n=909), uppger att de äter samma mat som barnen och alltid uttrycker sig positivt kring matens smak. De pedagoger som inte äter samma mat som barnen och väljer att uttrycka sig varierat kring den består av 1 % (n=11). En kvalitativ kommentar till denna fråga är "Om ett barn frågar varför jag väljer att inte äta blodpudding svarar jag ärligt att "jag har smakat många gånger men det är inte MIN favorit, jag är inte så förtjust i det. Alla gillar vi olika och det är okej". Se figur 5.

Figur 5: pivottabellen visar respondenternas svar till frågeställningarna att de äter samma mat som barnen och alltid uttrycker sig positivt kring den.

10. Jag äter samma mat som barnen	9. Jag uttrycker mig alltid positivt om maten, även om jag själv inte gillar den.					Totalsumma
	Instämmer helt	Instämmer till stor del	Instämmer till viss del	Instämmer inte alls	Vet ej	
Instämmer helt	597	235	55	15	2	904
Instämmer till stor del	49	28	9	2		88
Instämmer till viss del	27	16	6	1		50
Instämmer inte alls	32	14	3	1		50
Vet ej	4	1	1			6
Totalsumma	709	294	74	19	2	1098

I undersökningar har 19 % (n=210) av pedagogerna svarat att de är barnens ansvar att välja vad de vill äta, men att de dock talar med barnen vilka positiva effekter de olika livsmedlen kan ha på kroppen. De som tycker motsats till detta, att det inte är barnens ansvar att välja vad de vill äta samt att de inte talar om vilka positiva effekter maten har på kroppen beräknas till 30 % (n=324).

6.2.5 Den lekfulla pedagogen

Det är 21 % (n=227) svarande som arbetar med de olika sinnen vid måltiderna och tillåter barnen att använda händerna när de äter. Uppskattningsvis anger 34 % (n=373) att de inte använder sig av de olika sinnen vid måltiden och att det inte är tillåtet att äta med händerna.

Denna fråga har fått kvalitativa kommentarer som anser att de baserar sina svar på barnens ålder. Ett flertal individer uppger att det är beroende på barnens ålder om de får eller inte får äta med händerna. Vid lägre åldrar uppger respondenterna att det är mer acceptabelt.

I frågan om pedagogerna presenterar maten innan måltiden för barnen svarar 65 % (n=713) att de instämmer på detta påstående och 34 % (n=378) instämmer inte. De som uppgav vet inte bestod av 1 % (n=7). Ett flertal respondenter skrev att barnen brukar presentera maten för varandra.

Majoriteten av deltagarna 89 % (n=982) anger att barnen inte får vara i köket på deras förskolor. Det är 9 % (n=98) som uppger att barnen på deras förskolor får vara med och hjälpa till i köket. Åtskilliga deltagare har utvecklat svaren kring denna fråga genom att förklara att kommunen har hygienregler som kan vara ett hinder för barnen att medverka i köket. Se figur 6.

Figur 6: frekvenstabellen visar respondenternas svar om barnen på deras förskola får hjälpa till i köket.

19. På min förskola får barnen hjälpa till i köket.	
Instämmer helt	50
Instämmer till stor del	48
Instämmer till viss del	189
Instämmer inte alls	793
Vet ej	18
Totalsumma	1098

6.2.6 Vuxna som förebilder

Merparten av deltagarna 75 % (n=816) instämmer på att det ingår i pedagogens arbetsuppgifter att äta tillsammans med barnen samt att skapa goda matvanor för barnen i förskolan. En deltagare som uppgett att det ingår i hans arbetsuppgifter skriver dock att hen tycker att maten borde vara kostnadsfri. Fler svar som syftar till detta är att de vuxna är förebilder och att barnen ser vad och hur vi gör vid måltiden. Fåtal respondenter 3 % (n=34) uppger att de inte finner att detta inte ingår i deras arbetsuppgifter. Se figur 7.

Figur 7: pivottabellen visar respondenternas svar till frågeställningarna att det ingår i pedagogernas arbetsuppgifter att äta tillsammans med barnen och skapa goda matvanor för dem.

24. Det ingår i mina arbetsuppgifter att skapa bra matvanor för barnen?	22. Det ingår i mina arbetsuppgifter att äta tillsammans med barnen					
	Instämmer helt	Instämmer till stor del	Instämmer till viss del	Instämmer inte alls	Vet ej	Totalsumma
Instämmer helt	545	42	26	31	3	656
Instämmer till stor del	192	37	26	18	8	283
Instämmer till viss del	78	14	13	15	4	126
Instämmer inte alls	14	1	2	4		22
Vet ej	7	2		2		11
Totalsumma	836	96	67	70	15	1098

6.2.7 Förskolans uppdrag

Den övervägande delen av respondenterna 78 % (n=855) tycker att måltiderna innefattar lärandesituationer och att de inte upplever att stressen konkurrerar ut lärandet. En minoritet på 3 % upplever dock det motsatta till de andra svarande. De tycker inte att måltiden i förskolan innefattar ett lärande samtidigt som de finner att stressen gör att det inte finns möjlighet till detta. Se figur 8.

Figur 8: pivottabellen visar respondenternas svar till påståendena om måltiden innefattar lärandesituationer och att måltidssituationen när stressande vilket leder till att det inte finns utrymme för lärande.

23. Måltiderna innefattar liksom övriga verksamheten lärandesituationer.	18. Jag anser att måltidssituationerna är stressande och det ges inte utrymme för lärande					Totalsumma
	Instämmer helt	Instämmer till stor del	Instämmer till viss del	Instämmer inte alls	Vet ej	
Instämmer helt	47	94	315	470		926
Instämmer till stor del	9	35	38	32		114
Instämmer till viss del	13	16	12	6	1	48
Instämmer inte alls	2	1	2	2	1	8
Vet ej			1	1		2
Totalsumma	71	146	368	511	2	1098

Majoriteten av de som deltagit i studien 84 % (n=920) instämmer med, att de finner att det är de vuxnas ansvar att se till att det serveras näringsrik mat i förskolan. Deltagare som tar avstånd till detta påstående mäts till 14 % (n=157). Resterande svar 2 % (n=21) innefattar svarsalternativet vet ej. Flera kommentarer kring oklarheter till denna fråga inkom och ett exempel på detta var “Jag förstod inte riktigt fråga 6. Ja de är de vuxnas ansvar? Vuxna = pedagogerna? Vi kan ju inte bestämma maten.”

6.3 Respondenternas synpunkter

I detta stycke har vi valt att lyfta ett urval av kommentarer som vi anser haft betydelse för respondenternas svar i enkäten. Dessa frågeställningar var utformade om respondenterna ville tillägga eller utveckla något de svarat på i frågorna i enkäten. De frågor vi presenterar har fått ett flertal kommentarer om liknande synpunkter i relation till enkäten.

Ett stort antal respondenter motiverar sina svar i relation till en viss åldersgrupp, där av fann många svarande att de saknade en fråga kring vilken ålder de arbetade med i förskolan. Deras svar är knutna till en viss ålder påstår somliga. Olika kvalitativa kommentar ur enkäten är till exempel “Hela undersökningens svar beror ju på vilken ålder vi jobbar med. Olika situationer påverkar hur matstunden ser ut. Mycket generella svar.” samt “Att få ta maten själv beror ju lite på ålder. Med tolv nya 1 ½ åringar blir det mest den vuxne som lägger upp mat på tallriken,

för att efterhand låta barnen prova själva”. Ytterligare en kommentar kring åldern är “Det beror på hur stora barnen är om dem får äta med händerna. Annars strävar vi efter att barnen ska lära sig att äta med bestick”.

Ett flertal av respondenterna motiverar också sina svar utifrån att pedagogen får se till individen och barngruppen, därför är inte svaren alltid lika utifrån vilken individ eller barngrupp som pedagogen utgår ifrån. Två kommentarer kring detta är “Man får också komma ihåg att det är skillnad från barn till barn och olika barngrupper/arbetslag.” och “Svaren på frågorna är inte alltid svart eller vitt. Det finns alltid alternativ och variationer varför man gör på ett visst sätt, vid ett visst tillfälle med vissa barn”.

7. Diskussion

Nedan kommer vi att diskutera den valda metodens för och nackdelar samt resultat i förhållande till litteratur. En resultatdiskussion med litteraturbakgrund och resultat kommer att kopplas samman och diskuteras. Vidare forskning och vad examensarbetet kan bidra med till verksamheten kommer även att redogöras.

7.1 Metoddiskussion

I början av enkäten fick respondenterna besvara vilken yrkesbefattning de hade på förskolan. Det finns en möjlighet att de som svarat på enkäten utgett sig för att vara en annan yrkeskategori.

Påståendena, svarsalternativen och skalorna i vår enkät har utarbetats så att de i största möjliga fall inte ska kunna uppfattas på mer än ett sätt. När man arbetar med forskning så är det viktigt att den empirisk data som samlas in är korrekta, om data inte är giltig så kommer resultaten grundas på felaktiga värden. Det är viktigt att data som samlas in är relevant, annars så kommer resultaten återigen att grundas på felaktiga grunder (Denscombe 2016). Eftersom vi valde att inte göra intervjuer så går vi miste om kroppsspråk som kan vara betydande för svaret respondenten ger. Vi går även miste om olika vinklingar i svaret som vi hade kunnat få fram vid en intervju då den svarande inte kan utveckla sina svar på något vis. En annan nackdel Denscombe (2016) beskriver med en enkät är att det blir svårt att gå djupare i ett svar då formulär är ett strikt instrument. Därför skapade vi en öppen del i enkäten för att respondenterna skulle kunna utveckla sina svar.

Validitet är ett begrepp inom forskning som innebär mätningens giltighet. Det betyder att mätinstrumenten eller frågorna mäter det som de är avsedda att mäta (Trost & Hultåkert 2016). I vår studie innebär det att vår enkät verkligen efterfrågar det vi vill få svar på. Att enkätens resultat ger oss svar på det vi vill ta reda på, i vårt fall syftet. "Validitet är beroende av vad vi mäter och om detta är utklarat i frågeställningen" (Holme & Solvang 1997 s.163). För att skapa en hög giltighet i undersökningen har frågeställningen bearbetats kontinuerligt under arbetsgång för att kunna besvara syftet med studien.

Reliabiliteten avgörs beroende på hur mätningarna skett och hur noggranna forskarna är vid bearbetningen av empirin (Holme & Solvang 1997). I undersökningen har vi arbetat med detta utifrån att använda Google Forms där enkäten skapas. Svaren samlades in i detta program och analyserades vidare i Excel. Detta för att kontrollera att data stämmer överens, och för att höja trovärdigheten i undersökningen analyserades data vidare i Excel. I Excel räknades de korrekta procentsatserna ut i avrundade till närmaste heltal i procent. De kvalitativa svaren från enkäten inkom också på Google Forum och kunde inte tydas i sin helhet i detta program. Därav analyserades även denna data ytterligare i Excel för att kunna se alla respondenternas kommentarer kring enkäten. Enligt Eliasson (2013) handlar reliabiliteten om undersökningens tillförlitlighet, alltså att den går att upprepa och att den vid upprepning ger samma utslag. I bilaga 3 kan läsaren se data som insamlats från enkätens svar. Detta för att studien ska kunna göras om och på så vis få samma resultat och höja trovärdigheten. Om frågorna är formulerade med ett krångligt språk ökar risken för missuppfattningar. Om vi däremot skriver frågorna med ett enkelt språk som respondenterna förstår undviker vi missuppfattningar (Trost & Hultåkert 2016).

En kontrollfråga användes i enkäten, och denna användes för att undersöka om deltagarna var konsekventa i sitt svarade. Frågan som ställdes som hade samma syfte var “Det är viktigt att barnen smakar på all mat som serveras” och “Jag låter barnen själva bestämma om de vill smaka på maten”. Majoriteten 70 % (n=771) av respondenterna svarade konsekvent på frågan. Av detta dras slutsatsen att majoriteten i enkäten är konsekventa med sina svar.

Vid analys och bearbetning valde vi att plocka bort fråga nummer 6 “Det är de vuxnas ansvar att se till att det är bra och näringsrik mat som serveras i förskolan”. Denna fråga togs bort då den uppfattades som oklar och tolkningsbar för många respondenter. Detta framkom i slutet av enkäten då flera respondenter kommenterade att de fann denna fråga oklar och tolkningsbar. Även fråga “Jag eller någon annan vuxen presenterar maten för barnen innan måltiden” har upplevts som svårbesvarad. Detta på grund av att flera respondenter påpekat att barnen presenterar maten för barnen. Resultatet kan blivit missvisande då respondenterna kan ha uppfattat frågan som att “någon” presenterar maten innan måltiden. Därför kommer denna fråga inte att analyseras vidare.

Det finns kritiska aspekter till att enkäter har använts som insamlingsmetod. Respondenternas svar behöver inte vara sanna utan kan vara fingerande. Det kan även vara så att pedagogernas uppfattning kring de pedagogiska måltiderna är felaktig, då de kanske i verkliga fallet använder sig av ett annat förhållningssätt än de utgett. Observationer hade kunnat ge en oss mer rättvis bild om pedagogernas förhållningssätt, samt hur barns inflytande och delaktighet framkommer. Risken vi ser med att använda oss av observationer, är att pedagogerna påverkats av situationen och att personerna gjort sig till inför observationsmomentet. Vi strävade efter att få en generell bild av pedagogers arbete kring de pedagogiska måltiderna, och därför valdes enkäter som insamlingsmetod.

7.2 Resultatdiskussion

Syftet med enkäten är att undersöka hur pedagoger upplever att de arbetar med måltiderna pedagogiskt. Vi har i vår enkät frågat efter pedagogernas inställning till de olika förhållningssätten. Ett av sätten är den lekfulla pedagogen. Endast 21 % anser att sinnen har betydelse för barnens utforskning av maten. Motparten utläser vi till hela 34 %. Pedagogerna har kommenterat i den öppna delen att det låter de mindre barnen äta och utforska med händerna, medan de äldre barnen bör använda sig av besticken. Även Coulthard & Sealy (2017) har studerat vikten av hur sensorisk lek med mat kan påverka barns motivation till att smaka bland annat frukt och grönsaker. Barn som får använda sinnet för att upptäcka livsmedel testar betydligt fler olika livsmedel än de barn som inte får leka och utforska maten. Trots detta arbetar inte fler pedagoger med de förhållningssättet utifrån vårt resultat. Om detta beror på att pedagogerna inte har tillräcklig kunskap om hur de ska arbeta med måltidspedagogik, eller är det normer som säger att man använder kniv och gaffel vid matbordet är svårt att säga. Att pedagogerna svarat som det gjort på påståendet kan diskuteras vidare med hjälp av kommentarerna i den kvalitativa delen på enkäten. Ett påstående är "Det är stor skillnad att jobba med 1 åringar eller 6 åringar vad det t.ex. gäller fingrar i maten". Vi tolkar kommentaren som att pedagogen inte har tillräckligt med kunskap för att kunna arbeta med den lekfulla pedagogen som förhållningssätt. Däremot vet vi inte om hen jobbar med ett annat förhållningssätt, där hen istället uppmuntrar och talar entusiastiskt om maten. En annan kommentar från samma fråga är "Det beror på hur stora barnen är om dem får äta med händerna. Annars strävar vi efter att barnen ska lära sig att äta med bestick". Även här får vi uppfattningen om att pedagogen inte har tillräckligt med kunskap om hur viktigt det är att

barnens framtida matvanor, att få upptäcka maten med alla sinnen. Enligt Hausner (2015) bör barnen få möjlighet att bekanta sig med livsmedlet genom ett lekfullt förhållningssätt. På så sätt skapas vanligtvis en positiv inverkan på barnet. Barnet har mer tendens att testa olika livsmedel och våga smaka dem.

Ett annat förhållningssätt vi synliggjort i vårt resultat är pedagogen som bjuder in barnen till måltiden genom inflytande och delaktighet. Ett sätt att ge barnen mer inflytande och delaktighet är att låta barnen hjälpa till i köket. Tyvärr är det enligt vårt resultat endast 9 % av respondenterna som svarar att barnen får hjälpa till i köket. Sepp (2017) skriver generellt om att de flesta barnen upplever det som roligt att baka och laga mat. Pedagogen kan skapa en mängd olika lärsituationer i köket, samtidigt som barnens nyfikenhet till att testa och utforska nya livsmedel ökar. Sepp (2017) lyfter några av förmågorna barnen utvecklar genom att vara i köket. Exempelvis tränar dem naturvetenskapliga och matematiska begrepp. Att genomföra aktiviteter i köket hänger inte enbart på respondenternas förhållningssätt. I den kvalitativa delen har kommentarer som "Olika kommuner har olika förutsättningar för att hjälpa till i kök, t.ex. hygienregler som kommunen måste följa kan vara hindrande och olika former av tillagning som mestadels görs i storkök tyvärr". Detta skapar hinder för pedagogernas verksamhet i att fånga barnens intresse inom området kring bakning och matlagning. Det blir på så vis svårt att genomföra och lustfyllda lärsituationer kan gå förlorade. Vi har visserligen diskuterat vidare att pedagogerna kan ta in och exempelvis baka inne på sina avdelningar. Så finns det engagemang och intresse från pedagogerna är det inga problem att låta barnen exempelvis baka.

Ytterligare ett sätt att ge barnen inflytande och delaktighet kan vara att barnen själva får lägga upp maten på sin tallrik samt vad de vill lägga upp. I vårt resultat är de 28 % som låter barnen ta maten själva utan kommentarer om vad de lägger upp på tallriken. Om barnen tvingas att lägga upp av all mat eller om pedagogen lägger upp maten trots att barnen uttryckt nej, bortser pedagogerna från barnens delaktighet och inflytande. Måltiden blir på så sätt ingen trevlig stund där barnen på ett lustfyllt och lärorikt sätt får bekanta sig med nya livsmedel. Från vårt resultat är det endast 15 % som uttrycker att barnen inte får ta maten utan att pedagogerna kommenterar detta. I FN:s barnkonvention (2009) står det att alla barn har rätt till att uttrycka sig och bli lyssnade på i alla frågor som rör dem själva. Därför bör barnen ur den aspekten i största mån få möjlighet ta maten själv. I den kvalitativa resultatdelen finns det kommentarer till frågorna

“Att få ta maten själv beror ju lite på ålder. Med tolv nya 1 ½ åringar blir det mest den vuxne som lägger upp mat på tallriken, för att efterhand låta barnen prova själva.” Detta upplever vi på ett sätt där pedagogen inte ser lärsituationen. Måltiden är inget test där barnen ska prestera vad dem kan, den bör snarare ses som en lärsituation. Om barnen inte får prova lägga upp maten hur ska de då kunna lära sig? Vi upplever inte att det finns någon specifik ålder då barnen blir redo att ta maten själva. Detta är en förmåga som efterhand tränas upp. I kommentaren skriver hen även att barnen får träna på att lägga upp maten efter en tid.

Majoriteten av respondenterna 66 % uttrycker att de inte tycker att barnen behöver äta upp all mat som de tagit samt att det är okej att ta en macka innan barnen ätit upp till exempel soppan. De som säger att barnen dock ska äta upp all mat på tallriken och att de inte får ta en macka förens dem ätit upp soppan är en minoritet 6 %. Detta visar på att vissa pedagoger använder sig av tvång i de pedagogiska måltiderna. Flera studier har kommit fram till att tvång har negativa effekter för att barn ska skapa acceptans gentemot livsmedel (Ek & Uhlén-Nordin 2015; Holley, Haycraft & Farrow 2018; DeCosta, Møller, Frøst & Olsen 2017). Istället bör pedagogen använda sig av ett positivt förhållningssätt som till exempel en god förebild barnen kan ta efter.

I resultatet har vi fått fram hur pedagogerna uttrycker sig positivt om den maten de äter tillsammans med barnen. Hela 83 % instämmer på att de äter samma mat som barnen samt uttrycker sig positivt om den. Detta ser vi som ett glädjande resultat. Pedagogerna uppvisar att det arbetar med flera olika förhållningssätt som anses vara positiva för barnens matvanor. Exempelvis att pedagogerna uttrycker sig positivt om maten arbetar de med entusiastiskt förhållningssätt. Äter pedagogen dessutom samma mat som barnen upplevs pedagogen även som en god förebild. Den övervägande delen 87 % av respondenter äter även varje dag tillsammans med barnen, men uttrycker tankar kring att de pedagogiska måltiderna ska vara kostnadsfri för pedagogerna. Hela 75 % uppger ju trots allt att det ingår i deras arbetsuppgifter att äta tillsammans med barnen och skapa goda matvanor i förskolan. Det blir dock lätt ett hinder när måltiden kostar som det gör för en minoritet av respondenterna. Stendahl (2017) hävdar att när de pedagogiska måltiderna kostar kan det leda till att personalen tar med matlådor istället och att den pedagogiska lärsituationen inte betonas på samma sätt. Pedagogen har på så vis svårt att vara den goda förebilden, då de optimala för barnen är att pedagogen äter samma mat som barnen (Stendahl 2017).

Flera synpunkter där pedagogerna inte anser sig kunna jobba pedagogiskt med måltiden på grund av barnets ålder ”Ibland hinner jag inte äta det jag önskar, jag måste hjälpa alla vid bordet, 6 st 1-2 åringar. Stressig situation. Ibland måste jag hjälpa barnen på toa eller blöjbyten under måltiden. Ibland är det barn som somnar vid bordet och behöver då lösa detta. Ledsna barn som behöver ett knä under måltiden”. Pedagogerna bör se måltiderna som en lärandesituation och inte som en respondent beskriver det “utfodring” en situation som endast ska tillfredsställa barnets hunger. Vår slutsats är att detta kan lösas genom att se mer till barns perspektiv och utforma verksamheten ytterligare från dem. I Skolverkets (2018) läroplan som kommer 2019, skrivs de om barn som ska ges förutsättningar till att förstå hur de kan påverka hälsa och välbefinnande. Vi pedagoger måste se möjligheterna med de pedagogiska måltiderna och inte dess hinder!

7.4 Vidare forskning

Vi finner att det krävs mer forskning kring området med både fokus på de pedagogiska måltiderna samt måltidspedagogik i förskolan. Detta för att kunna förebygga det som Sepp, Höijer & Wedin (2016) redogör i sin rapport om att var femte ungdom lider av övervikt. De redogör för att förskolan kan vara med och förebygga detta genom att skapa en acceptans för livsmedel i form av uppmuntran.

Dock upplever vi att det finns förhållandevis lite forskning kring just de pedagogiska måltiderna i förskolan och det bör finnas mer då enligt Sepp (2017) spenderas det två till tre timmar till måltiderna varje dag i verksamheten. Litteraturgenomgången i vårt arbete visar på att de flesta studier som utförts har skett ur ett barnperspektiv, de vuxna har försökt att tolka barnens perspektiv och behov. Fler studier från barns perspektiv kring måltiden bör lyftas, och detta för att få syn på barnens egna tankar om situationen och hur den kan förbättras. Det är ju trots allt de som är experter på vad och hur de upplever och motiveras i måltidens sammanhang. Barn behöver mer inflytande i denna del av verksamheten. Hur upplever barnen de pedagogiska måltiderna och hur kan måltiderna göras mer lustfylld utifrån barns perspektiv?

Vi upplever att förskollärare och studenter behöver mer utbildning kring de pedagogiska måltiderna, samt hur förskollärares förhållningssätt kan gynnas i måltiderna och på så vis kunna påverka barnens matvanor på ett positivt sätt. Förhoppningen med studien och dess resultat är

att pedagoger tar till sig av de positiva arbetssätten för att skapa goda och lustfyllda måltider i förskolan.

Litteraturlista

Balldin, J. & Ljungberg, C. (2014) *En hälsosam barndom*. I Axelsson T., Balldin, J & Qvarsebo J. red. Styrningskonst på utbildningsarenan. Lund: Studentlitteratur, ss.59-78.

Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter. (2009). Stockholm: UNICEF Sverige. <http://unicef-porthos-production.s3.amazonaws.com/barnkonventionen-i-sin-helhet.pdf>

Brembeck, H., Johansson, B., Bergström, K., Jonsson, L., Ossiansson, E., Shanahan, H. & Hillén S. (2010) *Barn som medforskare av matlandskap Del 1: Medforskning*. Göteborg: Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Centrum för konsumtionsvetenskap. https://www.researchgate.net/profile/Kerstin_Bergstroem/publication/265002449_Barn_som_medforskare_av_matlandskap_Del_1_Medforskning/links/54606bc80cf27487b450bc99/Barn-som-medforskare-av-matlandskap-Del-1-Medforskning.pdf?origin=publication_detail

Cooke, L. (2007) The importance of exposure for healthy eating in childhood: A review. *The Journal of Human Nutrition and Dietetics*, 20(4), ss.294-301. <https://doi.org/10.1111/j.1365-277X.2007.00804.x>

Coulthard, H. & Sealy, A. (2017) Play with your food! Sensory play is associated with tasting of fruits and vegetables in preschool children, *Appetite*, 113, ss.84-90. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2017.02.003>

DeCosta, P. E. I., Møller, P., Frøst, M.B., & Olsen, A. (2017) Changing children's eating behaviour - A review of experimental research. *Appetite* 113, ss. 327-357. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2017.03.004>

Denscombe, M. (2016) *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3. uppl., Lund: Studentlitteratur

Dolk, K. (2013) *Bångstyriga barn: makt, normer och delaktighet i förskolan*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet.

Ek, I. & Uhlén Nordin, E. (2015) *Varsågod – Handbok för föräldrar till barn med ätproblem*. Västerås: Elanders Sverige AB.

- Eliasson, A. (2013) *Kvalitativ metod från början*, 3. uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Hausner, H. (2015) Utveckling av smakpreferenser hos barn. I Benn, J. & Hjalmskog, K. (red.) (2015). *Barn, mat och måltider*. Malmö: Gleerups Utbildning, ss.23-48.
- Hendy, H. (1999) Comparison of five teacher actions to encourage children's new food acceptance, *Annals of Behavioral Medicine*, 21(1), ss. 20-26.
<https://doi.org/10.1007/BF02895029>
- Hendy, HM & Raudenbush, B. (2000) Effectiveness of teacher modeling to encourage food acceptance in preschool children, *Appetite*, 34(1), ss.61-76.
<https://doi.org/10.1006/appe.1999.0286>
- Holley CE., Haycraft E & Farrow C (2018) Predicting children's fussiness with vegetables: The role of feeding practices. *Maternal & Child Nutrition*, 14(1), Tillgänglig: Summon Högskolan Kristianstad. <https://doi-org.ezproxy.hkr.se/10.1111/mcn.12442>
- Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1997) *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Holmer, A., Hausner, H., Reinbach, H.C, Bredie, W.L.P & Wendin, K. (2012) Acceptance of Nordic snack bars in children aged 8-11 years. *Food & nutrition research*, 56, ss.1-7.
<http://dx.doi.org/10.3402/fnr.v56i0.10484>
- Johannessen, B., Helland, S.H., Bere, E., Overby, N.C & Fegran, L. (2018) "A bumpy road": Kindergarten staff's experiences with an intervention to promote healthy diets in toddlers. *Appetite*, 127, ss.37-43. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2018.04.008>
- Johansson, E. (2005) *Möten för lärande: pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. 2. uppl. Stockholm: Liber.
- Johansson, E & Pramling Samuelsson, I. (2001) Omsorg - en central aspekt av förskolepedagogiken. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 6 (2), ss.81-101.

Menadeva, B.E., B.H. Allesen-Holm & A. Strandsbjerg Petersen (2015) *MasseEksperiment 2015. Smag dig frem. Resultater*, Köpenhamn: Dansk Naturvidenskabsfestival.
https://naturvidenskabsfestival.dk/sites/default/files/resultatrapport_mx2015.pdf

Mikkelsen, M.V., Husby, S., Skov, L.R., & Perez-Cueto, F.J.A. (2014) A systematic review of types of healthy eating interventions in preschools, *Nutrition Journal* 13(1) Tillgänglig: Summon Högskolan Kristianstad. <https://doi.org/10.1186/1475-2891-13-56>

Nederkoorn C, Theißen J, Tummers M & Roefs A (2018) Taste the feeling or feel the tasting: Tactile exposure to food texture promotes food acceptance, *Appetite* (120), ss.297-301.
<https://doi.org/10.1016/j.appet.2017.09.010>

Sepp, H. (2013) *Måltidspedagogik: mat- och måltidskunskap i förskolan*. Lund: Studentlitteratur

Sepp, H. (2017) *Måltidspedagogik i förskolan: ett lustfyllt lärande*. Stockholm: Gothia fortbildning

Sepp H., Höijer, K & Wendin K. (2016) *Barns matvanor ur ett sensoriskt och pedagogiskt perspektiv* (Livsmedelsverkets rapportserie 2016:11). Uppsala: Livsmedelsverket.
https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/publikationsdatabas/rapporter/2016/barns_matvanor_sensoriskt_pedagogiskt_perspektiv_livsmedelsverket_11_2016.pdf

Skatteverket (2018) *Fri kost för lärare och annan skolpersonal*.
<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2018.11/321441.html> [2018-09-27]

Skolverket (2018) *Statistik om förskolan*. <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/forskola> [2018-05-27]

Stendahl, E. (2017) *Kommuner snålar med förskollärarens mat*.
<https://forskolan.se/kommuner-snalar-med-larares-mat/> [2018-10-10]

Skolverket (2018) *Läroplan för förskolan. Lpfö 18*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
https://www.skolverket.se/sitevision/proxy/publikationer/svid12_5dfce44715d35a5cdfa2899/55935574/wtpub/ws/skolbok/wpubext/trycksak/Blob/pdf4001.pdf?k=4001

Trost, J & Hultåker, O. (2016) *Enkätboken*. 5. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
https://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Bilaga 1 Missivbrev

Kristianstad 2018-09-21

Till dig som arbetar som förskollärare eller barnskötare i förskolan.

Vi är två studenter från Förskolläraryrket vid Högskolan Kristianstad som nu ska skriva examensarbete. Syftet med studien är att undersöka hur pedagoger upplever att de arbetar med måltiden pedagogiskt.

Enkäten uppskattas att ta ca 10 minuter att fylla i och den sker anonymt. Medverkandet i studien är frivilligt och du bestämmer själv om du vill avbryta din medverkan utan att behöva motivera varför. Svaren kommer att hanteras så att obehöriga inte kan ta del av dem. Uppgifterna i studien kommer endast att användas till vårt examensarbete. Efter avslutad studie kommer enkätsvaren att raderas.

Studiens resultat kommer att redovisas på <http://hkr.diva-portal.org> samt via länkar på forum där förfrågningarna om enkätundersökningarna legat ute.

Vid frågor eller oklarheter hör gärna av er till oss via mail, så besvarar vi era frågor.

Studerande:

Agnes Johansson

Mail: agnes.johansson0015@stud.hkr.se

Elicia Lindskoug

Mail: elicia.lindskoug0040@stud.hkr.se

Handledare:

Hanna Sepp, Universitetslektor i mat- och måltidsvetenskap.

Telefon: 044-2503833

Mail: hanna.sepp@hkr.se

Bilaga 2 Enkät

*Obligatorisk

1. Vad arbetar du som? *

Förskollärare

Barnskötare

Övrigt

2. Om övrigt, definiera

3. Hur länge har du arbetat i förskolans verksamhet? *

0-5 år

5-10 år

10-15 år

Mer än 15 år

4. Äter du tillsammans med barnen. *

Varje dag

3-4 gånger i veckan

1-2 gånger i veckan

Nej

5. Jag betalar för maten när jag äter tillsammans med barnen. *

Ja

Nej

Vet inte

6. Det är de vuxnas ansvar att se till att det är bra och näringsrik mat som serveras i förskolan. *

Instämmer helt

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls

Vet ej

7. Det är barnens ansvar att välja vad de vill äta. * (Hendy 1999),(Ek och Uhlén-Nordin 2015)

Instämmer helt

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls

Vet ej

8. Det är viktigt att barnen smakar på all mat som serveras. * Hendy (1999), Ek och Uhlén-Nordin (2015)

Instämmer helt

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls

Vet ej

9. Jag uttrycker mig alltid positivt om maten, även om jag själv inte gillar den. * Hendy & Raudenbush (2000) , Sepp (2017)

Instämmer helt

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls

Vet ej

10. Jag äter samma mat som barnen (om du äter annan mat av etiska, medicinska eller religiösa skäl så innefattas detta i definitionen samma mat som barnen, om den ser liknande ut som barnens t.ex. äter du kikärtsbiffar när barnen erbjuds pannbiff). * Hendy & Raudenbush (2000) och Sepp (2017)

Instämmer helt

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls

Vet ej

11. Vid mitt bord är det tillåtet att äta med händerna. * Johannessen, Helland, Bere, Øverby & Fegran, (2018) , DeCosta et al. (2017), Sepp (2017) och Coulthard & Sealy (2017).

Instämmer helt

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls

Vet ej

12. Vid mitt bord behöver barnen inte äta upp all mat på tallriken. * Hendy (1999), (Ek och Uhlén-Nordin (2015), Holley, Haycraft & Farrow (2018)

Instämmer helt

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls

Vet ej

13. Jag kommenterar inte (säger något) om barnen väljer att inte ta någon mat till exempel grönsaker. * Hendy (1999), (Ek och Uhlén-Nordin (2015), Holley, Haycraft & Farrow (2018)

Instämmer

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls

Vet ej

14. Jag låter barnen själva bestämma om de vill smaka på maten. * Balldin & Ljungberg (2014) och Johansson (2005).

Instämmer helt

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls

Vet ej

15. Jag eller någon annan vuxen presenterar maten för barnen innan måltiden. *

Hendy & Raudenbush (2000) och Sepp (2017).

Instämmer helt

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls

Vet ej

16. Hur ställer du dig till påståendet "Ät soppan först och sen kan du få ta en macka"

* Balldin & Ljungberg (2014) och Johansson (2005).

Instämmer helt

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls

Vet ej

17. Barnen får ta maten själva (jag hjälper endast till när barnet själv önskar hjälp). *

Hendy (1999), Ek och Uhlén-Nordin (2015)

Instämmer helt

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls

Vet ej

18. Jag anser att måltidssituationerna är stressande och det ges inte utrymme för lärande.

* Johansson och Pramling Samuelsson (2001)

Instämmer helt

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls

Vet ej

19. På min förskola får barnen hjälpa till i köket. *

Sepp (2017)

Instämmer helt

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls

Vet ej

20. Vid matbordet talar vi om vilka positiva effekter de olika livsmedel har för kroppen.

* Hendy & Raudenbush (2000) och Sepp (2017).

Instämmer helt

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls

Vet ej

21. När vi äter använder vi oss av de olika sinnen för att beskriva och utforska maten (lukt, syn, smak, känsel, hörsel). * Johannessen ,Helland, Bere, Øverby & Fegran, (2018) , DeCosta et al. (2017), Sepp (2017) och Coulthard & Sealy (2017).

Instämmer helt

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls

Vet ej

22. Det ingår i mina arbetsuppgifter att äta tillsammans med barnen. * Sepp (2017).

Instämmer helt

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls.

Vet ej

23. Måltiderna innefattar liksom övriga verksamheten lärandesituationer. *

Johansson och Pramling Samuelsson (2001)

Instämmer helt

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls

Vet ej

24. Det ingår i mina arbetsuppgifter att skapa bra matvanor för barnen? *

Sepp(2017)

Instämmer helt

Instämmer till stor del

Instämmer till viss del

Instämmer inte alls

Vet ej

25. Vill du tillägga eller utveckla något du svarat på i frågorna?

Bilaga 3 Pivottabeller

	1. Vad arbetar du som?	
Barnskötare		283
Förskollärare		778
Övrigt		37
Totalsumma		1098

	3. Hur länge har du arbetat i förskolans verksamhet?	
0-5 år		306
10-15 år		150
5-10 år		185
Mer än 15 år		457
Totalsumma		1098

	4. Äter du tillsammans med barnen.	
1-2 gånger i veckan		44
3-4 gånger i veckan		70
Nej		27
Varje dag		957
Totalsumma		1098

	5. Jag betalar för maten när jag äter tillsammans med barnen.	
Ja		296
Nej		799
Vet inte		3
Totalsumma		1098

	6. Det är de vuxnas ansvar att se till att det är bra och näringsrik mat som serveras i förskolan.	
a, Instämmer helt		746
b, Instämmer till stor del		174
c, Instämmer till viss del		128
d, Instämmer inte alls		29
Vej ej		21
Totalsumma		1098

	7. Det är barnens ansvar att välja vad de vill äta.
a, Instämmer helt	152
b, Instämmer till stor del	374
c, Instämmer till viss del	475
d, Instämmer inte alls	81
Vet ej	13
(tom)	
Totalsumma	1095

	8. Det är viktigt att barnen smakar på all mat som serveras.
a, Instämmer helt	84
b, Instämmer till stor del	257
c, Instämmer till viss del	466
d, Instämmer inte alls	288
Vet ej	3
Totalsumma	1098

	9. Jag uttrycker mig alltid positivt om maten, även om jag själv inte gillar den.
a, Instämmer helt	709
b, Instämmer till stor del	294
c, Instämmer till viss del	74
d, Instämmer inte alls	19
Vet ej	2
Totalsumma	1098

	10. Jag äter samma mat som barnen
a, Instämmer helt	904
b, Instämmer till stor del	88
c, Instämmer till viss del	50
d, Instämmer inte alls	50
Vet ej	6
Totalsumma	1098

	11. Vid mitt bord är det tillåtet att äta med händerna.	
a, Instämmer helt		166
b, Instämmer till stor del		201
c, Instämmer till viss del		519
d, Instämmer inte alls		209
Vet ej		3
Totalsumma		1098

	12. Vid mitt bord behöver barnen inte äta upp all mat på tallriken.	
a, Instämmer helt		653
b, Instämmer till stor del		221
c, Instämmer till viss del		209
d, Instämmer inte alls		15
Totalsumma		1098

	13. Jag kommenterar inte (säger något) om barnen väljer att inte ta någon mat till exempel grönsaker.	
b, Instämmer till stor del		237
c, Instämmer till viss del		411
d, Instämmer inte alls		250
Instämmer		192
Vet ej		8
Totalsumma		1098

	14. Jag låter barnen själva bestämma om de vill smaka på maten.	
a, Instämmer helt		373
b, Instämmer till stor del		322
c, Instämmer till viss del		333
d, Instämmer inte alls		70
Totalsumma		1098

	15. Jag eller någon annan vuxen presenterar maten för barnen innan måltiden.
a, Instämmer helt	446
b, Instämmer till stor del	267
c, Instämmer till viss del	241
d, Instämmer inte alls	137
Vet ej	7
Totalsumma	1098

	16. Hur ställer du dig till påståendet "Ät soppan först och sen kan du få ta en macka".
a, Instämmer helt	55
b, Instämmer till stor del	151
c, Instämmer till viss del	399
d, Instämmer inte alls	481
Vet ej	12
Totalsumma	1098

	17. Barnen får ta maten själva (jag hjälper endast till när barnet själv önskar hjälp).
a, Instämmer helt	468
b, Instämmer till stor del	343
c, Instämmer till viss del	213
d, Instämmer inte alls	73
Vet ej	1
Totalsumma	1098

	18. Jag anser att måltidssituationerna är stressande och det ges inte utrymme för lärande.
a, Instämmer helt	71
b, Instämmer till stor del	146
c, Instämmer till viss del	368
d, Instämmer inte alls	511
Vet ej	2
Totalsumma	1098

	19. På min förskola får barnen hjälpa till i köket.	
a, Instämmer helt		50
b, Instämmer till stor del		48
c, Instämmer till viss del		189
d, Instämmer inte alls		793
Vet ej		18
Totalsumma		1098

	20. Vid matbordet talar vi om vilka positiva effekter de olika livsmedlen har för kroppen.	
a, Instämmer helt		168
b, Instämmer till stor del		280
c, Instämmer till viss del		503
d, Instämmer inte alls		140
Vet ej		7
Totalsumma		1098

	21. När vi äter använder vi oss av de olika sinnen för att beskriva och utforska maten (lukt, syn, smak, känsel, hörsel).	
a, Instämmer helt		244
b, Instämmer till stor del		330
c, Instämmer till viss del		385
d, Instämmer inte alls		129
Vet ej		10
Totalsumma		1098

	22. Det ingår i mina arbetsuppgifter att äta tillsammans med barnen.
a, Instämmer helt	836
b, Instämmer till stor del	96
c, Instämmer till viss del	67
d, Instämmer inte alls	70
Vet ej	15
(tom)	14
Totalsumma	1098

	23. Måltiderna innefattar liksom övriga verksamheten lärandesituationer.
a, Instämmer helt	926
b, Instämmer till stor del	114
c, Instämmer till viss del	48
d, Instämmer inte alls	8
Vet ej	2
Totalsumma	1098

	24. Det ingår i mina arbetsuppgifter att skapa bra matvanor för barnen?
a, Instämmer helt	656
b, Instämmer till stor del	283
c, Instämmer till viss del	126
d, Instämmer inte alls	22
Vet ej	11
Totalsumma	1098